

УДК 378.14.015.62

Марина Вікторівна БОРОВИК

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту,

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

пр. Леніна 9а, м. Харків, 61166, Україна,

E-mail: borovik.marina@gmail.com

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА НАКОПИЧУВАЛЬНОЮ БАЛЬНО – РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Анотація.

В статті розглянуто сутність накопичувальної бально – рейтингової система оцінювання результатів навчання студентів, впроваджені у Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця натомість дванадцяти бальної системи оцінювання яка застосовувалася у виші останніми роками. При написанні статті використовувалися такі наукові методи як методи аналізу та синтезу, спостереження, узагальнення та інші.

Проведено аналіз оцінювання результатів навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця за накопичувальною бально – рейтинговою системою на прикладі навчальної дисципліни «Організація виробництва». Розглянута мета вивчення навчальної дисципліни та наведені професійні компетентності, які отримують студенти після її вивчення, такі як: здатність розуміти принципи та методи раціональної організації виробничого процесу, розуміти основи організаційного забезпечення виробничого процесу, тощо. Оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни проводиться на основі розробленої технологічної карти накопичувальних балів. Розглянуто порядок розподілу балів, які може отримати студент за видами робіт, формами та методами навчання по кожній темі, яка передбачена навчальним планом дисципліни, або за тижнями навчання. Визначено переваги та недоліки оцінювання результатів навчання за накопичувальною бально – рейтинговою системою у порівнянні з дванадцятибальною шкалою. Розглянуто пропозиції щодо вдосконалення даної системи.

Впровадження накопичувальної бально – рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів, натомість дванадцятибальної незважаючи на певні недоліки дозволить більш комплексно оцінити рівень підготовки студентів з навчальних дисциплін, та рівень їх професійної компетентності. Вона може бути рекомендована для впровадження у вищі навчальні заклади України. Використання єдиної системи оцінювання знань та якості навчальної роботи студентів сприятиме подальшому розвитку кредитно-модульної системи в рамках Болонського процесу та підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців.

***Ключові слова:** система оцінювання; накопичувальна бально – рейтингова система, дванадцятибальна шкала оцінювання.*

Вступ.

З 2013 року в Харківському національному економічному університеті впроваджено оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально – рейтинговою системою. Ця система є основним елементом управління навчальним процесом і призначена для регулярного оцінювання якості його результатів. Накопичувальну бально - рейтингову систему впроваджено в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця для удосконалення оцінювання результатів навчання натомість дванадцяти бальної системи оцінювання яка застосовувалася в ХНЕУ останнім часом. Введення накопичувально бальної – рейтингової системи проводилося з метою комплексної оцінки результатів навчальної діяльності студентів при засвоєнні усіх освітньо – професійних програм Галузевого стандарту освіти, що реалізуються в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця.

Досвід багатьох країн, які використовують в навчальному процесі накопичувальну систему оцінювання результатів навчання студентів свідчить про те, що ця система має певні переваги щодо бальної системи оцінювання. Однак, єдиного шаблону за яким може здійснюватися оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально – рейтинговою системою не існує. Кожен

вищий навчальний заклад має долучитися до формування нової системи оцінювання результатів навчання студентів, враховуючи специфіку навчальних дисциплін, традицій та досвіду.

Проведемо аналіз результатів впровадження оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально – рейтинговою системою на прикладі окремої дисципліни та визначити переваги цієї запропонованої системи оцінювання результатів навчання у порівнянні з дванадцятибальною шкалою.

Головною метою цієї роботи є проведення аналізу оцінювання результатів навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» за накопичувальною бально – рейтинговою системою впровадженою в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця на прикладі навчальної дисципліни «Організація виробництва» та визначення переваг та недоліки накопичувальної бально – рейтингової системи оцінювання результатів навчання у порівнянні з дванадцятибальною шкалою.

Навчальна дисципліна «Організація виробництва» належить до циклу професійно орієнтованих дисциплін галузі знань «Економіка і підприємництво» та розрахований для бакалаврів з напрямку підготовки «Економіка підприємства». Вона є невід’ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам економічних підрозділів підприємств незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання [1].

Метою дисципліни «Організація виробництва» є формування теоретичних знань і навичок з раціональної організації виробництва та використання методів підвищення результативності виробничих систем промислового підприємства.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

До професійних компетентностей, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва» можна віднести: здатність розуміти

принципи та методи раціональної організації виробничого процесу, розуміти основи організаційного забезпечення виробничого процесу, тощо [2, 3]. Професійні компетентності які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва» та їх складові наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва»

Назва компетентності	Складові компетентності
Розуміти принципи та методи раціональної організації виробничого процесу	Визначати основні елементи системної концепції організації виробництва
	Організовувати трудові процеси на виробництві
	Побудувати оптимальну виробничу структуру підприємства з урахуванням галузевих особливостей
	Організувати виробничий процес на підприємстві, та розрахувати його тривалість
Розуміти основи організаційного забезпечення виробничого процесу	Раціонально організовувати роботу допоміжних господарств підприємства
	Визначати потреби підприємства в послугах обслуговуючих господарств
	Визначати та обґрунтовувати різні форми і методи організації виробництва на підприємстві
	Оцінювати якість та конкурентоспроможність продукції
	Обґрунтовувати можливості переходу підприємства на випуск нової продукції.

Перелік професійних компетентностей та їх складових сформовано відповідно до Національної рамки кваліфікацій України [4].

Загальна кількість годин на вивчення дисципліни «Організація виробництва» складає 180, або 5 кредитів відповідних ECTS. Навчальна дисципліна викладається на протязі 17 тижнів для студентів 3 курсу у V семестрі.

Оцінювання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» відбувається за результатами двох змістових модулів та екзамену. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» виконується на основі розробленого комплексу засобів діагностики [5].

Для оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни «Організація виробництва» розроблена технологічна карта накопичувальних білів (відповідно до «Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально – рейтинговою системою», розробленого у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця).

В технологічній карті накопичувальних білів наведені завдання, обов'язкові для виконання та форми їх контролю. При проведенні оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни враховується як аудиторна так і самостійна робота студентів, зокрема, робота на лекції, активна участь у виконанні практичних завдань та їх результати, а також результати виконання студентом самостійної роботи. За кожною формою навчання наводиться кількість білів, яку студент може отримати при відповідному його виконанні. Також у технологічній карті накопичувальних білів наводиться розподіл балів за формами та методами навчання по кожній темі, яка передбачена навчальним планом дисципліни, та за тижнями навчання. Тобто, кожен студент має змогу контролювати процес отримання балів по кожній темі, або тижню навчання.

Загальна кількість білів, які студенти можуть отримати за результатами вивчення дисципліни складаю 100. На протязі семестру вивчення дисципліни студенти можуть отримати максимально 60 балів (30 балів за перший та 30 білів за другий змістовий модуль), а також 40 балів за результатами іспиту (підсумковий контроль).

Студент не допускається до складання іспиту з навчальної дисципліни, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

Екзаменаційний білет з навчальної дисципліни «Організація виробництва» складається з п'яти завдань різного рівня складності. Це завдання стереотипного, діагностичного та евристичного характеру. До кожного екзаменаційного білету розроблено критерії оцінювання. Виконання кожного завдання оцінюється в залежності від рівня його складності. Алгоритм вирішення кожного з п'яти завдань

включає окремі етапи, котрі відповідно до складності та трудомісткості оцінюються окремо. Загальна кількість балів за виконання екзаменаційних завдань розподіляється наступним чином: перше завдання (стереотипне) – 3 бали; друге завдання (стереотипне) – 5 балів; третє завдання (діагностичне) – 7 балів; четверте завдання (евристичне) – 10 балів; п'яте завдання (евристичне) – 15 балів. Підсумкова оцінка за екзамен складається з суми балів за виконання всіх завдань. Повна кількість балів ставиться за умови наявності відповідних формул з поясненням усіх складових елементів, арифметичну точність розрахунку та охайність представлення результатів. Максимальна кількість балів, які студент може отримати за результатами іспиту складає 40.

Розглянемо результати оцінювання навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця з навчальної дисципліни «Організація виробництва» за накопичувальною бально – рейтинговою системою (табл. 2).

Таблиця 2. Аналіз результатів оцінювання навчання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва»

Сума балів	За дванадцяти бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка ECTS	Кількість студентів	Структура, %
90-100	11-12	Відмінно	A	6	7,0
82-89	10	Добре	B	15	17,4
74-81	7-9		C	23	26,7
64-73	6	Задовільно	D	21	24,4
60-63	4-5		E	11	12,8
35-59	3	Незадовільно	FX	8	9,3
1-34	1-2		F	2	2,3
				86	100

Як видно з даних, представлених в таблиці до групи «А» (за шкалою ECTS) відноситься 7% студентів, що отримали за результатами навчання від 90 до 100 балів. Це «відмінно» за національною шкалою. В цілому оцінок «добре» отримали 44,1% студентів. Значна кількість студентів, що отримали задовільний результат (37,2%).

Це пов'язано перш за всім з переходом на накопичувальну бально – рейтингову систему до якої студенти ще не адаптувалися, а також з низьким рівнем мотивації студентів до навчання. Студенти, які отримали від 1 до 34 балів, або оцінку «F» за шкалою ECTS, тобто не отримали на протязі семестру та за результатними іспиту (або не з'явилися на іспит) дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академічної заборгованості за встановленими в університеті правилами.

Накопичувальна бально - рейтингова система оцінювання результатів навчання студентів має певні переваги та недоліки у порівнянні з дванадцяти бальною шкалою оцінювання.

Студенти мають можливість контролювати кількість накопичених балів, та збільшувати їх кількість виконуючи додаткові завдання. Завдання, які повинні виконати студенти на протязі вивчення навчальної дисципліни, оцінюються в залежності від їх кількості, рівня складності, нестандартності, креативності виконання за відповідною шкалою що пропорційно збільшується. Це дозволяє оцінювати результати навчання більш об'єктивно.

Студенти накопичують бали за кожний крок, зроблений в університеті, будь то лекційне знаття, практичне заняття, самостійна робота, участь у конференціях або написання статей за проблематикою дисципліни. За кожним отриманим балом стоїть відповідна кількість виконаних завдань, що формують професійні компетентності майбутніх спеціалістів.

До недоліків накопичувальної бально - рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» можна віднести значну трудомісткість робіт, пов'язаних з розробкою критеріїв оцінювання кожного завдання та доведення їх до відома студентів. Технічні труднощі виникають при фіксації та підрахунку балів, які отримали студенти протягом певного періоду та інформування студентів про результатів оцінки рівня сформованості компетенцій з навчальної дисципліни, тобто про кількість отриманих балів. Також, до недоліків можна віднести відсутність можливості внесення змін до технологічної карти накопичувальних балів протягом періоду вивчення дисципліни.

В технологічній карті накопичувальних балів не передбачена можливість отримання балів за виконання додаткових робіт, таких як, наприклад, участь в олімпіадах, конференціях, конкурсах наукових робіт, тощо.

Пропонується окремо передбачити можливість виконання додаткових завдань, тобто, в технологічній карті накопичувальних балів окремо виділити блок додаткових робіт та форм контролю їх виконання та максимальну кількість балів, які можна отримати за їх виконання. Це дозволить активізувати роботу студентів та заохочувати найбільш здібних.

Також необхідно розглянути можливість враховувати результати виконання додаткових робіт, як результати іспиту, а також студенти повинні мати можливість отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни за результатами поточного контролю, тобто без екзамену.

Для студентів, які з поважних причин (хвороба) не мали можливості бути присутні на лекційних та/або практичних заняттях та не мали змоги проявити себе при роботі на лекції або взяти активну участь у виконанні практичних завдань необхідно передбачити інші форми контролю рівня сформованості компетенцій та обов'язково навести їх в технологічній карті накопичувальних балів.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Таким чином, можна сказати, що впровадження бально – рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів, натомість дванадцятибальної незважаючи на певні недоліки дозволить більш комплексно оцінити рівень підготовки студентів з навчальних дисциплін, та рівень їх професійної компетентності.

Впровадження накопичувальної бально – рейтингової системи замість дванадцятибальної дозволить студентам: більш ефективно організовувати та контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу; контролювати стан виконання навчальних завдань; самостійно оцінювати результати своєї аудиторної та самостійної роботи; контролювати процес отримання балів по кожній темі, або тижню навчання; визначати та при необхідності підвищувати рівень своєї активності при вивченні дисципліни; при необхідності, приймати рішення щодо

виконання додаткових завдань для поглибленого вивчення дисципліни; отримувати об'єктивні показники рівня сформованості компетенцій за окремими змістовими модулями навчальної дисципліни; прогнозувати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни, тощо.

Для викладачів, впровадження бально – рейтингової системи замість дванадцятибальної дозволить: більш раціонально планувати учбовий процес з навчальної дисципліни; при необхідності підвищувати рівень складності виконання завдань; контролювати якість виконання студентами навчальних завдань; своєчасно вносити зміни в організацію навчального процесу за результатами поточного контролю рівня сформованості компетенцій з навчальної дисципліни; точно та об'єктивно оцінювати рівень сформованості компетенцій з навчальної дисципліни, тощо.

Для стимулювання навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів та якісного оцінювання рівня їхніх знань необхідно використовувати єдину ефективну систему оцінювання. Натомість дванадцятибальної або інших систем, які сьогодні використовуються при проведенні оцінювання рівня знань студентів може бути запропонована накопичувальна бально – рейтингова систем. Але вона не повинна бути уніфікованою, при її побудові необхідно враховувати досвід та традиції вузів, а також специфіку викладання окремих навчальних дисциплін.

Незважаючи на деякі недоліки та складності впровадження і сприйняття накопичувальної бально – рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів вона може бути рекомендована для впровадження у вищі навчальні заклади України. Використання єдиної системи оцінювання знань та якості навчальної роботи студентів сприятиме подальшому розвитку кредитно-модульної системи в рамках Болонського процесу та підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців.

Список літератури

1. Афанасьєв М.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Організація виробництва» для студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» всіх

форм навчання / М.В. Афанасьєв, М.В. Боровик, Л.В. Зубкова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 52 с.

2. Компетентнісний підхід у побудові навчальної програми за спеціальністю «Економіка підприємства». Навчально-методичний посібник / [М.В. Афанасьєв, М.В. Боровик, І.В. Гонтарєва та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 392 с.

3. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку: монографія / [В.С. Пономаренко, М.В. Афанасьєв, І.В. Гонтарєва та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 152 с.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

5. Економіка підприємства. Збірник засобів діагностики: навчально-практичний посібник / [М.В. Афанасьєв, М.В. Боровик, І.Я. Іпполітова та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 112 с.